

DEK

DEMOKRATİK EĞİTİM KURULTAYI

1977

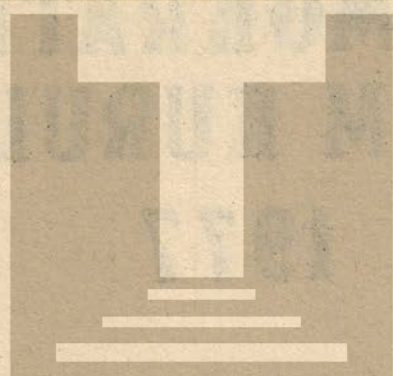
Dr. O. Nuri Koçtürk

SAĞLIK, BESLENME ve EĞİTİM

- panel -

töb-der

TÜSTAV

Biz geri bırakılmış toplumların ilerici aydınları, bilim ve teknoloji gereksinmesinden çok, toplumumuzun gerçek istek ve anlayışını, karşı karşıya bulunduğu sorunların öncelik sırasını iyi bilemediğimiz için acı çekiyoruz.

BESLENME DAVASININ NERESİNDEYİZ?

İnsanın biyolojik, sosyal ve siyasal bir yaratık olduğu, kapitalizm ve emperyalizmin ilkelerini benimsemiş, kendisi için yaratıldığına inandığı bir Dünya'da. diğer insanlar ile tüm kaynakları şu veya bu şekilde sömürerek rahat yaşamayı doğal bir hak olarak tanıyan ekonomik insanın (homo economicus) etkinliğini giderek artırdığı bir dönemi yaşamak, ezilmek,, hırpalanmak, suçlanmak, tutuklanmak, aç bırakılmak ve işkence görmek Dünya çapında ilerici kesimin, Türkiye'de öğretmen ve genç kuşakların da içinde bulunduğu toplumcu grupların kaderi olmuştur.

1950'lerden bu tarafa yaşanan karanlık dönemin insanımızın biyolojik, sosyal ve siyasal yanlarıyla yıpranmasına neden olmasının ötesinde, öğrenme bakımından ve çağdışı baskıların oluşturduğu birikim ve yarattığı tepkiler nedeniyle topluma çok şey kazandır-

dığına inanmak, sağlık, besin ve beslenme sorunu da eğitim davamızın bütünü içinde, sermaye tutsaklığının yarattığı bir ortam, kasıtlı ve bilinçli bir uygulama olarak değerlendirmek yanlış olmayacaktır.

Önceleri, Türk öğretmenleri ve aydınları olarak, UNICEP ve CARE fonları AID yardımları ile düzenlenmiş seminerlerde tartışarak, kapitalist ülkelerde geliştirilmiş ve bize açık tutulmuş bilimsel ve teknolojik verileri kendi insanımıza da öğreterek çözümlenebileceğimizi, halkımızı doyurarak, mutluluk ve esenliğini hiç değilse biyolojik düzeyde sağlayabileceğimizi zannederek başlattığımız çalışmalar, zaman içinde siyasal baskılar, sosyal çelişkiler, ekonomik operasyonlar ile dejenere edilmiş, amacından saptırılarak büyük sömürü çarklarının daha rahat çalıştırılması, insanla insan ve insanla doğa arasındaki çelişkilerin daha da büyütülmesi için bir araç gibi kullanılmak istenilmiş, asıl amaç sezilip de tepkiler belirince yüzüstü bırakılarak yozdurulmuş ve gizli açlık, tıpkı Hindistan'da, Pakistan'da, Lâtin Amerika ve Afrika'da olduğu gibi Ortadoğu'nun ve bu arada Türkiye'mizin kolay değiştirilmez niteliklerinden biri olmuştur.

İyi niyetle sürdürülmüş bunca çabadan sonra, besin ve beslenmeye ilişkin sorunların çözümü bakımından, kapitalizm ve emperyalizme karşı ulusça sürdürmekte olduğumuz savaşımın ulaşabildiği çizgiden daha ileri gittiğimiz savunulamaz. Bugün bile bilemediğimiz ve daha uzun süre kavrayamayacağımız yöntemlerle, toprağımız çoraklaştırılmakta, bitkilerimiz ve hayvanlarımız aç bırakılmakta, dayandığımız kaynaklar bu durumda olunca, insanlarımızı açlıktan

kurtarmak, gereksinme duygumuz kol ve kafa gücünü üretmek mümkün olamamaktadır. Bu durumdan yakınmanın, karşı tarafı lânetleyici ve çabalarımızı abartıcı şeyler söylemenin veya yazmanın bir yarar sağlayacağına inanmıyoruz. Çünkü karşımızdakiler kararlıdırlar, acımayı, utanmayı ve sorumluluk duyguyu, daha açık bir deyişle biçim insan olarak saygı duyduğumuz değer yargılarını çoktan unutmuş, amaçlarına ulaşmak için her aracın kullanılmasının yerinde ve tutarlı olacağına inandırılmışlardır. Bu açıdan değerlendirilince, temel görüşleri ile bizden ayrılmış ve bizim gibi düşünmeyen, ekonomik yapıyla güçlü bir saldırgan grubun, karşısına aldığı, sosyal, siyasal ve ekonomik düzeyde olduğu gibi, biyolojik düzeyde de hırpalanmaya ve zayıf düşürülmeye çalışılan bir toplumun, ilerici kesimi olarak durumumuzu bilmek, savunma stratejimizi ona göre oluşturmak ve geliştirmek zorundayız.

Bu anlayış içinde hazırlanan ve saygıdeğer heyetinize sunulan bir bildiriye, okul çağındaki yavrularımızın beslenme durumuna, protein, falan veya filan vitamin ile mineral madde yetersizliğinin önemine ve yaratacağı sonuçlara değinemeyeceğim aşıkardır. Bu konuda bugüne kadar yaptıklarımız, yazdıklarımız ve çizdiklerimiz, sonradan öğrendiklerimiz karşısında düzensiz bir bilgi birikimi olarak değerlendirilmeli, beslenme meselesi, eğitim ve sağlık davasının bir parçası olmanın ötesinde, kapitalizm ve emperyalizme karşı verilmekte olan savaşımın bir parçası ve onun bütünlüğü içinde yeniden değerlendirilmelidir. Durum böyle olunca birkaç sahifeye ve hatta kitaba ve kurtlaya sığdırılamayacağı kolayca anlaşılacağı için tebligimizi genelleme düzeyinde tutacak (anlaşılma-

ma pahasına da olsa) bazı önemli görüşleri açıklamaya çalışacağız.

Gerek kapitalist ülkeler ve gerekse kapitalizm ve emperyalizme karşı savunma ve savaşım halinde bulunan sosyalist ülkelerde, özellikle son 20 - 25 yıl içinde, bilimin bütün verilerinden yararlanılarak, olanakların tümü kullanılmak suretiyle sessizce sürdürülen bir mücadele devam edip gitmektedir. Kapitalist koşullandırma gereği, üzerinde daha çok durduğumuz ve çok zaman başarı ve başarısızlıklarımızı ölçtüğümüz parasal değer yargıları ötesinde, insanla insan, insanla doğa arasındaki ilişkileri, biyolojik, sosyal, siyasal gelişmeleri ve hatta ekonomik olayları enerjetik esaslar üzerinden, termodinami yasalarına göre yorumlayan yeni akımlar belirmiştir.

Ekoloji bilimi geliştikçe daha da gelişen yeni yöntemler uygulandığı ve geri bırakılmış toplumların varlıkları ve değer yargularına uygun olarak ölçüldüğü zaman, yoksul bildiğimiz birçok ülkenin gerçekte var-sıl, varsıl bildiklerimizin de inanç ve koşullandırılmaları, seçtikleri yaşam, üretim ve yönetim biçimi bakımından geleceği parlak olmayan yoksul ülkeler durumunda oldukları anlaşılmaktadır. Bunu en kaba ve çarpıcı biçimde, yakın zamana kadar yardıma muhtaç ve güçlü ekonomiler tarafından elinden tutulmazlarsa çökecekleri zannedilen Petrol Üretici Ülkeler (OPEC) ile anlatabiliriz. Kendi aralarında bütünleşip, kapitalist ekonomilerin güç kaynağını oluşturan petrole sahip çıkınca ve petrol fiyatlarını yükseltince, Dünya politikasında önem kazanmakla kalmayıp, ekonomik ve sosyal yapıları da hızla değişmeye başlayan bu topluluk, davranışı ile Üçüncü Dünya Ülkeleri-

ne örnek olmuş, bu ülkeler de sahip buldukları ilkel madde kaynaklarına sahip çıkarak ve Birleşmiş Milletlerin Uzmanlık Kuruluşları olan FAO, UNICEP, UNES, WHO, ILO, WMO gibi kuruluşların Genel Kurullarında oylarını isabetle kullanmak suretiyle ve sosyal güçler üretmişlerdir.

Yakın zamana kadar açlığın yerleşik vatani olan bu toplumlar şimdi yakıt ve ilkel madde karşılığı olarak sağladıkları ekonomik güçle (parayla) hem halklarını doyurabiliyorlar ve hem de ürettikleri siyasal ve sosyal güçlerin desteği ile toplumlarını daha ileri bir aşamaya ulaştırmanın hazırlığını yapıyorlar.

Kapitalizmin ve emperyalizmin geri bırakılmış ülkelerde beliren bu uyanış ve taktik değişme karşısında tutumu değişmiş ve uygulamalar yerini yeni uygulamalara bırakmıştır. Eskiden dengesiz beslenme ve gizli açlık ortamında bırakılarak, kaynaklarını yeterince kullanamaması için boş kalori kaynaklarından (tahıl ve yağ) oluşan yiyecek yardımları ile uyutulan bu toplumlar, şimdi gübre, ilaç ve makine kullanımına yönelik (Yeşil Devrim) girişimleri, doğa ile insanın arasını açıcı ve üretim olanaklarını tümüyle yokedici yöntemlerle, ya da dölyataklarını dinamitleyen Doğum Kontrol projeleri ile yıpratılmaya çalışılıyorlar.

Bütün bunların bilinmesi ve anlaşılması, saldırılara karşı savunma yöntemleri geliştirilmesi, insanla doğanın arasını açıcı girişimler karşısında uyanık ve bilinçli olabilmek, geniş, çapta, termodinami ve maa-
lesef yurdumuzda iyi bilinmiyen ekoloji bilim dallarının bilinmesine, kapitalizmin bu düzeydeki saldırı-

ları ile zengin doğal kaynaklara sahip olan geri bırakılmış ve sosyalist ileri ülkelerin benimsedikleri yöntemlerin anlaşılmasına bağlı bulunuyor.

Üniversitelerimiz, eğitimin çağdaştırılmasından sorumlu olan resmi makamlar ile demokratik kuruluşlar, kişisel ve toplumsal sorumluluğu olan bilim adamlarımız, profesörlerimiz, doçentlerimiz, uzmanlarımızla bu yeni görüşleri topluma yansıtarak bir kamuoyu oluşturmakta kendilerine düşeni yapmamışlardır. Emperyalizm ve ülkemizde onun maşalığını yapmakta olan ekonomik, siyasal ve sosyal güçler ile örgütler aydınlarımızı başka minderlere çekerek güreşin orada sürdürülmesinde başarılı olmuşlar, ilerici ve toplumcu yapısından hiçbir zaman şüphe etmediğimiz, ancak teknik alanda devrimci görevini eksiksiz yapmadığı takdirde, yeri başka bir kuruluş tarafından doldurulamayacak olan teknik demokratik kuruluşlar bile militanca eylemler içine sokularak bu gelişmelerden habersiz bırakılmışlardır.

Üniversitelerde ve ilgili fakültelerde Ekoloji ve Beslenme (Nutrition) derslerinin okutulması ve kürsülerinin kurulması için sorumluluğunun bilincine varan bazı yasal kuruluşlar tarafından hazırlanan gerekçeli ve ayrıntılı raporlar, profesörler kurullarınca reddedilebilmiş ve reddi için tutarlı bir gerekçe göstermek mümkün olmadığından bu husus suskun geçmiştir.

Durum böyle olunca öğretmen arkadaşların çok iyi bildikleri zamanında ve gerekçeli olarak tepki gösterdikleri «Okul Beslenme ve Eğitim Programları» yozmuş, Kız Enstitülerimize kadro mülhazası ile Beslen-

me Öğretmeni bulunamadığı için, moda çiçek öğretmenleri tarafından okutulmaya, vasil ailelerin çocuklarının gittiği okullarda pasta ve çörek dağıtımına dönüşmeye başlamıştır.

Türkiye Öğretmen Sendikaları (TÖS) sürecinde belirli bir ağırlıkla yürütülmeye çalışılan «Beslenme Eğitimi» başka sorunlar yaratılarak, başka mindere çekilen TÖB - DER döneminde yavaşlamış (bunun için kimseyi suçlamıyoruz) bu konuda küçük bir kitapçığın yayınlanması ve kurultaylarda 15 dakikalık bir tebliğe tartışılıp geçilmesi uygun görülmüştür. Bu davranın anlatımına omuz verenlerin nöytralize edilmesi, onları izliyecek yeni kişilerin ve kuşakların yetişmesinin önlenmesi için yüksek öğrenim düzeyinde askıda bırakılan ya da kapitalizm ve emperyalizmin çıkarları doğrultusunda geliştirilen bir eğitim, son on yılın sorunu olan ekoloji ve çevre sorununun anlaşıl-maması, Türkiye'de kapitalizm ve emperyalizmin insanla insandan sonra insanla doğanın arasını açıcı projeleri için elverişli bir ortam yaratmıştır.

Beslenme sorunu bir kilise kuruluşu olan CARE yardımı ile çözümlenebilecek, gerçekte yabancı bir toplumla yetişen kuşaklar arasında sütbağı (F. Baykurt'un deyimi) kurmayı amaçlayan bir propaganda aracı haline getirilirken, onun kadar önemli ve aslında açlığın oluşturulmasında son derece etkili olan ekoloji konusu, uluslararası kapitalist temeli olan bir kuruluşun Türkiye'de oluşturduğu bir dernek tarafından Kelebek Kuşları'nın korunması biçiminde ele alınmakta, aynı dernek yaz aylarında öğretmenleri ve öğrencileri görevlendirerek leylek yuvalarının yerlerini ve sayılarını tesbit için bol ödenekli projeler oluşturmakta ve uygulamaktadır.

Kısaca ifade edilmek istenirse, Devrimci Eğitim Surasında eğitim çalışmaları içinde yerini ve önemini somut verilere dayanarak anlatmaya çalıştığımız beslenme sorununu, bugün bulunduğumuz düzeyde çok daha karmaşık hale gelmiş görüyor bu nedenle aynı boyutlar içinde kalmak istemiyoruz.

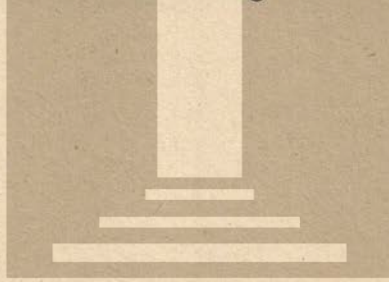
Beslenme Sorunu bugün için halkımızın tümünü, savunma ve üretim ile ilgili ve sorumlu olan kesimleri- sağlığımızı doğayla olan ilişkilerimizi kapsayan çok daha önemli bir sorun haline gelmiştir. Çevre Sorunları olarak zaman zaman ve çok yetersiz şekilde ele aldığımız ekoloji konusu, biyolojik, sosyal (human ecology), ekonomik ve kültürel boyutları ile anlaşılıp, kapitalizm ve emperyalizme karşı takınılacak tavır ve davranış içinde tümün parçası olarak ele alınmadıkça, hazırlanacak tebliğler ve yapılacak açıklamalar, eski çabalarımızın oluşturduğu düzeyi aşmayacak, zamanın gerisinde kalacaktır.

Tebliğimi bir karmaşık deyişler ve anlaşılmaz istekler kargaşası haline getirmeyi elbet istemezdim. Ancak 15 dakikalık bir süre içinde anlatmak istediklerimin tümünü anlatamadım.

Somut bir öneri getirmiş olmak için, bugüne kadar insanla insanın arasını açarak böl ve yönet) ilkesine göre çalışan kapitalizm ve emperyalizmin bu dönemi de geride bıraktığını ve şimdi doğa ile insan arasını açmaya çalıştığını duyurmak isterim. Bu girişimler Türkiye'de on yıllık bir süre içinde sistemli olarak uygulanmış ve doğa ile insan arasındaki ilişkiler bozulmuştur. Bugünkü açlık bu yöntemlerle yaratılmış tehlikeli bir açlıktır. Beslenme sorunu eğitim ve sağlık sorununun bir parçası değil, emperyalizmin

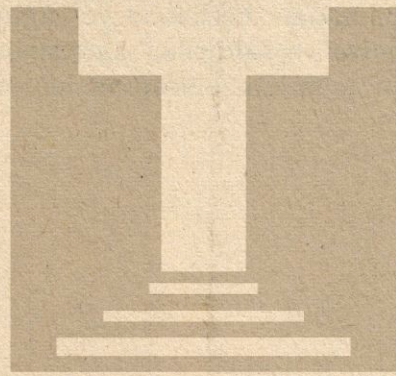

en etkili silahlı olmuştur. Bu yeni silahın kullanılış yöntemini ve toplumlar üzerinde yaptığı, biyolojik, siyasal, ekonomik ve kültürel tahribatı görebilmek için ekolojinin bilinmesi ve bu konuda bir kamuoyu yaratılması zorunludur. TÖB-DER bu konuyu olağan kongresinde tartışmalı ve karar konusu haline getirmelidir. İlerici öğretmenler seminer, konferans ve kongrelerde bu yeni ve önemli konuda yeterince aydınlatılmadan (Beslenme konusunda olduğu gibi) bir dizi yayın yapılmadan, beslenme ve sağlık sorununu tartışabileceğimize ve saldırılar karşısında etkin önlemler alınmazın mümkün olacağına inanmıyorum.

TÜSTAV

TÜSTAV

Halkevleri Basımevi - ANKARA